

last in se omejimo le na bistvene transferne indikatorje in osnovne probleme, ki so nujni za spoznavanje sodobnega sveta in za vzgojo geografskega načina mišljenja.

LITERATURA;

1. Barica Marentič-Požarnik: Činitelji uspešnega učenja, Filozofska fakulteta univerze v Ljubljani, oddelek za psihologijo, Ljubljana, 1974.
2. Ankete med študenti geografije na oddelku za geografijo, Filozofska fakulteta v Ljubljani.
3. V.Šter: Agrarno ekonomske raziskave in študije ter problemi kmetijstva. Sodobno kmetijstvo, Ljubljana 1969, štev. 1-2.

Jakob MEDVED

SODOBNA KONCEPCIJA DIDAKTIKE IN METODIKE GEOGRAFIJE*

Omejitev pojma didaktika in metodika, a) Didaktika.-Poizkus omejitve pojmov didaktika in metodika geografije ni enostavna naloga in je ni mogoče zadovoljivo in "enkrat za vselej" rešiti. Problematičnost naloge se kaže že v tem, da različne šole in različni strokovnjaki tudi različno pojmujejo občo didaktiko in občo metodiko. Nekateri šole in nekateri strokovnjaki to pojmujejo bolj ali manj kot enotno znanstveno disciplino, drugi pa ju strogo razmejujejo. Tudi glede osnovnih nalog in osnovnega delovnega področja obče didaktike so mnenja različna. Nekateri smatrajo, da je didaktika teorija o vzgojnoizobraževalnih smotrih in vzgojnoizobraževalni vsebini (1), drugi pa jo smatrajo kot teorijo o učenju in je osrednji cilj analiza učnega procesa in učnih učinkov (2). Pristaši kibernetične didaktike pa ne izhajajo toliko iz klasičnih pedagoških spoznanj in izsledkov, temveč iz znanstveno-tehničnega sveta. Po njihovem mnenju je osnovni smoter didaktike, da raziskuje, kako voditi učne procese in kako oblikovati učni sistem, da bi čimuspšeje realizirali postavljene vzgojnoizobraževalne smotre (3). Razlike v pojmovanju ciljev in vsebine obče didaktike so znatne in odražajo različno usmerjenost posameznih teoretičnih šol in posameznikov. Če primerjamo vse tri koncepte, vidimo, da se težišče raziskovalnega dela in obravnave prestavlja od vsebinske k organizacijski strani pouka.

b) Metodika. - Navedena pojmovanja so pojmovanja didaktike v "ožjem smislu besede", v širšem smislu pa vanjo vključujejo tudi metodiko. Vse didaktične šole in vsi didaktiki strokovnjaki so si edini v tem, da so učne metode odvisne od vzgojnoizobraževalnih smotrov. Razen od vzgojnoizobraževalnih smotrov pa so učne metode odvisne tudi od učne vsebine. Geografska učna vsebina zahteva drugačne metode kot pouk jezikov ali glasbena vzgoja. Zaradi tega se lahko metodike razvijajo le v okviru predmetov. Ostaja pa vprašanje ali obstajajo metodična problemska področja, ki so skupna vsem predmetom. Pri tem omenimo lahko tri problemska področja; 1. učne oblike, 2. potek pouka in 3. učna sredstva.

* Referat na 3.jugoslovanskem simpoziju o didaktiki geografije na Jahorini, sept. 1975.

Pri poteku pouka lahko ločimo tri načine. Celostni ali analitični način gre od neke celote, doživlja (film, ekskurzija itd.) k podrobnostim. Obratno pa sintetični način izhaja iz posameznosti k celoti. Pri tretjem načinu, tako imenovanem projektnem načinu, pa izhajajo iniciative učencev. Pri tem je potrebno omeniti dolgo prevladajoče in-močno uveljavljene Herbart - Ziellerjeve formalne stopnje učne ure: 1. analiza ali uvod, 2. sinteza ali podajanje snovi, 3. asociacija ali združevanje, sistematizacija ali povzetek in 5. metode ali uporabnost. Te formalne stopnje so dolgo časa veljale kot zakon za sleherno učno uro. Šele moderne pedagoške reforme, ki so se v nekaterih deželah Evrope začele v 20-tih letih tega stoletja, so jim zmanjšale vrednost. Z uvajanjem programiranega pouka pa zopet pridobivajo na veljavi, posebno s teorijo "malih korakov". Iz ugotovitev moderne psihologije nekateri razvijajo drugačne stopnje učne ure in pri tem ločijo naslednje stopnje: a) stopnja motivacije, b) stopnja premagovanja učnih težav, c) stopnja iskanja rešitev, č) stopnja obravnave in izvajanja nalog, d) stopnja -zapomnjenja in urjenja, e) stopnja ugotavljanja rezultatov in interpretacija osvojene učiva.

Pri učnih oblikah ločimo socialne in akcijske oblike. K socialnim oblikam spadajo frontalni pouk in individualni pouk. Medtem ko pri individualnem pouku odpadejo socialni vplivi, je pri frontalnem pouku zelo težko vzpostaviti prave odnose med učenci. Vsak učitelj ve, kako težko je v razredu organizirati pravo diskusijo med učenci, saj se ti pogosto obračajo na učitelja in ne na sošolca kot sobesednika, ki mogoče zastopa drugačno stališče. Šele po daljši praksi lahko pridemo do prave diskusije med učenci. Socialni kontakti se najprej razvijejo pri skupinskem pouku, kjer delamo z malimi skupinami.

Pri akcijskih oblikah ločimo direktni in indirektni pouk, ki ga pogosto izvajamo kot frontalni pouk. Pri frontalnem pouku dela učitelj večinoma neposredno z učenci. Pri indirektnem pouku, ki je lahko skupinski ali individualni, pa na osnovi ustnih ali pisnih navodil ali na osnovi različnega učnega materiala, programov in projektov, nudimo učencem naloge in probleme za samostojno delo. Osrednja skupna problematika metodik je tudi empirični razvoj učnih sredstev. Nagli tehnološki razvoj in vedno nova učna sredstva, kot so televizija, učni stroji, elektronski računalniki itd., prinašajo toliko novosti, da bi lahko izvedli pravo revolucijo tradicionalnega izobraževanja, če bi lahko ta sredstva tudi masovno uporabljali. Pri novih učnih sredstvih so verjetno najvažnejša moderna avdovizuelna sredstva, posebno interna in eksterna šolska televizija in programirani pouk.

Pri slednjem seveda ne mislimo samo na drage učne stroje, temveč na preproste pripomočke programiranja pouka, kot so različni učni programi za programirano delo.

Raziskovanje učnih sredstev, znano pod imenom "učna tehnologija", se je danes razvilo v pomembno smer pedagoškega raziskovanja. Vrsto raziskav učnih sredstev se lahko opravi le s sodelovanjem posameznih strokovnih didaktik, toda na splošno je mogoče razvijati učna sredstva brez direktnega odnosa do učne vsebine posameznih strok, torej v okviru obče metodike. Pri marsikateri stroki pa obstajajo tudi specifičnosti, kot so karte pri geografiji, ki jih lahko razvija le strokovna didaktika.

Kooperacijske vede. Didaktiko je mogoče razvijati le z uporabo izsledkov in metod drugih sorodnih znanosti. Učenje je miselni proces, zato ni mogoče brez psihologije govoriti o možnostih in pogojih učenja. Zaradi tega predstavlja psihologija osnovno ogrodje didaktičnih raziskav in je pomožna veda didaktike. Za raziskavo kulturnih izhodišč pouka in socialnih odnosov pri pouku didaktika tudi ne more mimo spoznanj in metod sociologije. Brez filozofije in politologije si ne moremo zamisliti vzgojno izobraževalnih smotrov šole, na drugi strani pa slednja odloča o organizacijskih oblikah. Didaktična raziskovanja se lahko odvijajo le v tesni kooperaciji z navedenimi znanostmi.

Odnos do stroke. Na osnovi povedanega lahko ugotovimo, da tudi za strokovno didaktiko velja, da mora pri svojem raziskovalnem delu upoštevati metode in izsledke koope-

rativnih ved. Ravno tako pa je tudi nemogoče, da bi strokovno didaktiko razvijali brez detaljnega poznavanja metodologije in znanstvenih izsledkov stroke. Saj "didaktika končno ni znanost o tem, kako nekaj naučimo, kar sami ne vemo", kakor je ta odnos duhovito formuliral nemški didaktik Wagenschein (4).

Med strokovno didaktiko in stroko obstaja medsebojna soodvisnost. Medtem ko strokovno didaktiko razvijamo lahko le v tesnem kontaktu z ustrezno znanstveno disciplino ter vedno nova spoznanja in izsledke sproti vnašamo v vzgojnoizobraževalno delo in preverjamo njihovo ustreznost pri pouku, pa stroka za nadaljnje znanstvene izsledke potrebuje tudi didaktično refleksijo svojih rezultatov.

Pri tej tesni povezanosti obstaja vprašanje, ali je strokovna didaktika del stroke ali pa spada med znanosti o vzgoji. Ali je didaktika geografije del geografskih znanosti ali pa poseben aspekt geografske znanosti, oziroma celo aplicirana geografija. To vprašanje je problematično, toda po mnenju je odgovor vsekakor nikalen. V bistvu strokovno didaktično preudarjanje in raziskovanje obsega na eni strani predvsem možnosti aplikacije specifične vsebine in metod v vzgojnoizobraževalnem delu s ciljem, da bi čim več prispevali k doseganju splošnoizobraževalnih smotrov naše šole. Didaktika geografije je torej na eni strani veda o možnosti aplikacije geografije v družbene, vzgojnoizobraževalne namene. Na drugi strani pa se didaktika geografije ukvarja z izborom vsebine, kaj naj bi iz zakladnice geografske znanosti vključila v programe vzgojnoizobraževalnega dela. Kriteriji za izbor vsebine pa ne izhajajo iz geografije kot znanstvene discipline, temveč iz vzgojnoizobraževalnih smotrov šole, ki jih je določila družba.

Te naloge didaktike geografije lahko vrši le didaktik, ki je geograf. Le dober geograf ima lahko pregled nad geografskim raziskovalnim področjem in bo lahko v skladu z vzgojnoizobraževalnimi smotri šole iz geografije kot znanosti izbiral ustrezno reprezentativno vsebino, ki bo nudila učencu znanje in oblikovala sposobnosti za smiselno gospodarjenje v prostoru in pomagala pri oblikovanju moralnega lika občana v naši samoupravni socialistični družbi.

Emancipacija didaktike geografije. Iz mejnega položaja strokovne didaktike, v našem primeru didaktike geografije izhaja na eni strani njena osnovna naloga, na drugi strani pa nevarnosti in problemi, ki so dolgo časa zavirali osamosvojitve in razvoj strokovnih didaktik. Pri osnovni nalogi mislimo, da mora vsaka strokovna didaktika delovati na področju med dvema disciplinama. V našem primeru je delovno področje didaktike geografije v vmesni poziciji med geografijo kot znanostjo in občo didaktiko. Iz tega vmesnega položaja pa izvirajo tudi nevarnosti in težave, ki so povzročile, da se didaktika geografije pri nas ni mogla razvijati kot samostojna znanost. Vzroki so predvsem na nerazčiščenih pogledih tako na predmet didaktike geografije kot na njeno vsebino in področje raziskovanja. Lahko rečemo, da je na splošno prevladalo mnenje, da je didaktika geografije istovetna s klasičnim pojmovanjem metodike geografije. Saj je že samo ime didaktika geografije pri ozko usmerjenih in družbeno nerazgledanih geografih vzbujalo alergijo, dvome in pomisleke. Za njih je bila sprejemljiva samo metodika geografije, toda ne kot znanstvena disciplina, temveč kot večšina. Po tem pojmovanju je naloga metodike geografije v tem, da prenaša nekatere rutinske izkušnje starejših geografov praktikov na mlajše generacije.

Ker je po tem pojmovanju metodika posameznih predmetov le večšina, so temu ustrezale tudi oblike prenašanja iz starejših na mlajše generacije. Bodoči učitelj ali profesor geografije naj prisostvuje in opazuje delo svojega "mojstra" in se kot vajenec v obrti "vadi" rutinskih prijemov in obvladovanja veščin ter tehnik dela. Po določeni vajeniški dobi bo postal pomočnik in končno mojster svojega poklica.

V tesni povezavi s tem je tudi drugo, vse do nedavnega močno prevladujoče mnenje geografov strokovnjakov, da je metodika posameznih predmetov predvsem pedagoška disciplina in so jo prepuščali vedam o vzgoji.

Taka pojmovanja o strokovnih didaktikah so v mnogočem posledica še vedno prisotnih Humboltovih idej, da naj se na fakultetah poučuje "čista" znanost, znanost zaradi znanosti. Smoter študija je samo v čim globljem prodoru v znanost, medtem ko je praktična aplikacija in izraba teh izsledkov ali priprava za poklic popolnoma postranska stvar, ali pa ta smer sploh ni prisotna. Taka pojmovanja so se zlasti dolgo obdržala na filozofskih fakultetah, medtem ko so tehnične, medicinske in ekonomske fakultete kmalu poleg znanstvenega smotra postavile v ospredje tudi pripravo za poklic. Kljub prevladujočemu mnenju, da ni mogoča hkratna vzgoja znanstvenega mišljenja in poklicnega izobraževanja pa se je tudi na filozofskih smereh začelo polagoma uveljavljati pripravljanje za določen poklic. To smer sta med prvimi začeli uvajati psihologija in sociologija, ki sta dosti pripomogli k spoznanju, da lahko empirične izkušnje bogate znanstvena spoznanja. S tem se je razvilo spoznanje, da praksa lahko bogati znanost in da ta nova spoznanja lahko pripomorejo k napredku prakse.

Ni čudno, da se ob takem pojmovanju namena, vsebine in položaja didaktike geografije, le-ta ni mogla razvijati kot znanstvena disciplina. V jugoslovanskem prostoru je znanstveno raziskovalno delo iz didaktike geografije skoraj popolnoma neznano. Kolikor mi je znano, lahko štejemo sem le delo V. Djuričkoviča (5), nekatere poizkuse v Ljubljani (6) in z zgodovinsko-didaktičnega vidika še delo N. Mastile (7). Odsotnost znanstvenega raziskovalnega dela na področju didaktike geografije pogojuje tudi pomanjkanje organizacijskih oblik. Na jugoslovanskih fakultetah vse do nedavnega nismo imeli kateder za didaktiko geografije. Celotno delo na posameznih visokošolskih univerzitetnih središčih je bilo omejeno na enega metodika (mogoče tudi dva), ki v večini primerov ni bil pri metodiki geografije polno zaposlen, odnosno je metodiko geografije poučeval poleg drugega predmeta, ali pa je to funkcijo opravljal samo honorarno.

V tem so osnovni razlogi za nerazvitost jugoslovanske didaktike geografije, ki se bo morala v našem prostoru šele razviti in si pridobiti mesto med znanstvenimi disciplinami. Ta nerazvitost didaktike geografije pa velja za didaktiko geografije le, če jo že v prej navedenem smislu pojmuje v ožjem pomenu besede, ne velja pa to v širšem pomenu besede, to je tedaj, če prištevamo semkaj tudi metodiko geografije. Na področju metodike geografije smo dosegli uspehe in po zaslugi zavzetosti posameznih avtorjev ne zaostajamo za evropskim nivojem.

Razmejitvev didaktike in metodike geografije. Kljub temu, če načeloma sprejmemo po svetu močno razširjeno pojmovanje, da pod didaktiko geografije v širšem pomenu besede razumemo tako didaktiko geografije v ožjem pomenu in metodiko geografije, je zaradi specifičnega značaja in namena obeh ved le potrebno, da si ogledamo, kaj imata skupnega in kaj ju loči.

Nesporni skupni smoter didaktike geografije v ožjem pomenu besede in metodike geografije je v tem, da omogoči psihološko in pedagoško najbolj ustrezno posredovanje učencem tisto geografsko učivo, ki največ prispeva k realizaciji splošnih vzgojnoizobraževalnih smotrov v naši samoupravni socialistični družbi. Pri realizaciji tega skupnega cilja, pa ima vsaka izmed teh ved svoje specifične naloge in deloma tudi specifično delovno področje. Didaktika geografije v ožjem pomenu besede pa se ukvarja predvsem z izborom vsebine, ki naj bi jo vključili v vzgojnoizobraževalni proces.

Predmet raziskave, ali drugače povedano skladišče, kjer išče to vsebino pa je geografija kot znanost. Kriteriji za izbor vsebine pa ne izhajajo toliko iz geografije kot znanosti, temveč iz splošnih vzgojnoizobraževalnih smotrov šole, ki jih določa družba.

Različne družbene skupnosti imajo različne vzgojnoizobraževalne smotre; zato didaktične izsledke in ugotovitve ni mogoče enostavno in brez preverjanja prenašati iz tujine.

Metodika geografije raziskuje in proučuje, kako bi na psihološko in pedagoško najbolj ustrezen način posredovala učencem izbrano geografsko učivo. Predmet raziskave je

izbrano geografsko učivo, smoter raziskovanja pa najbolj ustrezna pot, metode, tehnike in oblike posredovanja učiva. Ker so učne metode močno odvisne od učne snovi, je metodika geografije tesno povezana in odvisna od didaktike geografije. Kljub tej odvisnosti od didaktike geografije pa ima metodika geografije dosti večje možnosti sprejemanja in ugotovitev ter izsledkov tako iz obče metodike, drugih strokovnih metodik, kot iz ugotovitev in izsledkov geografskih metodik v drugih deželah. Sem spadajo nekatera skupna metodična problemska področja in celotna učna tehnologija, o katerih smo že prej govorili.

Osnovne naloge didaktike geografije. Predno spregovorimo o nalogah didaktike geografije, morda ne bo odveč, če še enkrat podčrtamo, da je ta veda pri nas še nerazvita in da se to močno čuti pri uveljavljanju mesta in vloge geografije v splošnoizobraževalnih šolah. Te pomanjkljivosti ni mogoče nadomestiti (ali samo do določene meje) s prevzemanjem izsledkov didaktike geografije v drugih državah, kajti didaktika geografije je po svojem namenu v določeni meri specifična veda, saj je veda, ki se ukvarja z izborom geografske snovi. Tako bi lahko največ prispevala k realizaciji vzgojnoizobraževalnih smotrov naše šole. Jugoslavija je dežela samoupravnega socializma z marksizmom kot znanstvenim in filozofskim sistemom, je neangažirana dežela in ena izmed prvih pobornikov politike aktivne koeksistence. Iz teh specifičnosti družbeno ekonomske ureditve in načel zunanje politike izhajajo tudi vzgojnoizobraževalni smotri naše šole. Če hoče didaktika geografije prispevati k realizaciji vzgojnoizobraževalnih smotrov šole kot celote, potem se mora za izbor snovi posluževati specifičnih kriterijev, ki bodo omogočili izbor take snovi, ki bo kar največ prispevala k realizaciji naših vzgojnoizobraževalnih ciljev. To pa nas nujno vodi k graditvi specifične, jugoslovanske didaktike geografije.

Po prevladujočih vzgojnoizobraževalnih smotrih lahko osnovne naloge didaktike geografije razdelimo na tri skupine:

a) Didaktika geografije mora ugotoviti, kakšne vzgojnoizobraževalne vrednote, odnosno kakšne kvalifikacije lahko nudi geografija (in sorodne znanosti), kot so geologija, etnologija itd. (ki v šoli niso zastopane) pri vzgoji mladega človeka za obvladovanje sodobnih in bodočih življenjskih situacij in še zlasti pri vzgoji občana naše socialistične samoupravne družbe.

Pri tej nalogi nudi geografija kot znanost samo vsebino, odnosno je "rezervar" znanstvenoteoretičnih raziskovanj, iz katerega na osnovi družbenih, zlasti idejnopoličnih kriterijev izbiramo snov, izvajamo pa jo s pomočjo vzgojnoizobraževalnih metod.

b) Tudi pri drugi skupini nalog nudi geografija predvsem snov, odnosno ostane predmet didaktičnogeografskih proučevanj. Toda za spoznavanje bistva procesov in problemov in za strukturne analize moramo vključiti geografsko metodologijo in načine spoznavanja prostora in družbene stvarnosti. Didaktika geografije mora ugotoviti, katera geografska vsebina nudi največ možnosti za oblikovanje določenih spoznanj in vzgojo geografskega načina mišljenja. Raziskati in ugotoviti mora, kakšna vsebina in kakšne geografske učne metode so potrebne pri doseganju etapnih vzgojnoizobraževalnih smotrov geografije kot učnega predmeta.

c) Tretja skupina nalog didaktike geografije zajema njeno bistvo kot vede, ki povezuje geografijo kot stroko z vzgojnoizobraževalnimi znanostmi. Zajema permanentno proučevanje, preverjanje in dopolnjevanje učnih programov in načrtov za pouk geografije z vidika ustreznosti splošnim vzgojnoizobraževalnim smotrom, z vidika znanstvene ustreznosti in vključevanja vedno novih znanstvenih spoznanj in z vidika uvajanja novih tehnik ter novih načinov dela, ki olajšujejo doseganje vzgojnoizobraževalnih smotrov ter opuščanje odvečne in preživele vsebine, tehnik in metod dela, ki to zavirajo. V to skupino nalog spada tudi zahteva po raziskovanju in oblikovanju znanstvenih kriterijev za

izbor strokovne vsebine, geografskih raziskovalnih metod in tehnik dela za učne programe in načrte visokih šol in fakultet, ki pripravljajo kader za pouk geografije na osnovnih in srednjih šolah.

Osnovne naloge metodike geografije. Naloge metodike geografije zajemajo drugo osnovno nalogo didaktike geografije v širšem pomenu besede, to je načine posredovanja geografskega učiva. Te naloge lahko razdelimo na dve skupini: v prvo skupino nalog spada raziskovalno delo na oblikovanju učne osnovi v učne enote v skladu s psihološkimi in pedagoškimi zahtevami izbranega gradiva. V drugo skupino spadajo naloge v zvezi z razvijanjem specifičnih metod in modelov za organizacijo, izvajanje in preverjanje uspehov v učnem procesu. To nalogo metodike geografije lahko uspešno izvajamo le z metodami znanosti o vzgoji in metodami ter izsledki kooperativnih ved.

Aktualne naloge didaktike in metodike geografije v Jugoslaviji. Naša osnovna naloga je razviti didaktiko geografije. Na problematiko, ki zahteva razvoj naše didaktike geografije in ki bi jo didaktika geografije proučevala, raziskovala in nudila določene rezultate, sem opozoril že na prvem didaktičnogeografskem simpoziju v Sremskih Karlovcih in na drugem didaktičnogeografskem simpoziju v Zagrebu, zato tam povedanih in objavljenih misli tu ne bi ponavljal. Pravkar poteka v Jugoslaviji reforma osnovnega in rednjega šolstva, ki nas je našla močno nepripravljene. Ker nimamo didaktičnogeografskih raziskav, tudi nimamo enotnega koncepta o funkciji geografije v osnovni in srednji šoli. Zaradi tega se učni programi po smotrih, vsebini in konceptu med posameznimi republikami močno razlikujejo. Velik napredek v naši didaktiki geografije pomenijo trije didaktičnogeografski simpoziji, ki jih je organizirala komisija za geografski pouk pri zvezi geografskih društev Jugoslavije pod vodstvom tov. Bajiča v organizaciji geografskih društev Srbije, Hrvatske ter Bosne in Hercegovine. Na takih simpozijih si sicer izmenjamo izkušnje, prikažemo rezultate dela in vsklajujemo mišljenja. Za prikaz rezultatov pa je potrebno predhodno veliko raziskovalnega dela. Glede tega pa je pri nas velika težava. Verjetno se ne bom dosti zmotil, če trdim, da so referati, ki jih slišimo na simpozijih, plod dobre volje, truda in prizadevanj posameznikov, ne pa družbeno organiziranega dela v ustreznih institucijah. Zato mislim, da je osnovna naloga in prvi pogoj za razvoj naše didaktike geografije, da pri vseh fakultetah in visokošolskih zavodih, ki se ukvarjajo s pripravo kadrov za pouk geografije na raznih stopnjah šol, čimprej ustanovimo katedre za didaktiko geografije. Te naj bi na eni strani imele stalni raziskovalni kader, ki bi vršil didaktičnogeografske raziskave, na drugi strani pa bi z združevanjem vseh didaktikom visokošolske regije tvorile didaktično središče, ki bi vodilo in organiziralo tudi permanentno in podiplomsko izobraževanje.

Druge osnovne naloge naše didaktike geografije so okvirno nakazane že pri splošnih nalogah didaktike geografije, zato naj jih tukaj omenim predvsem globalno:

1. Didaktika geografije mora na osnovi naših splošnih vzgojnoizobraževalnih smotrov, izraženih v raznih dokumentih naših družbenopolitičnih organizacij, izoblikovati kriterije za izbor geografske učne snovi.
2. Pri izboru učne snovi na osnovi družbenopolitičnih kriterijev mora upoštevati posebej funkcijo osnovne in posebej funkcijo šol druge stopnje, to je šol usmerjenega izobraževanja, hkrati pa mora tvoriti izbor snovi določeno vzgojnoizobraževalno celoto.
3. Koncept izbrane učne snovi mora temeljiti na načelih marksizma kot znanstvenega in filozofskega sistema naše družbe. Z dialektično enotno geografijo je potrebno odpraviti vse negativne ostanke dualistične geografije pri vzgojnoizobraževalnem delu.

4. Metodika geografije bo morala iskati pota in načine, kako posredovati novo izbrano učno snov in kako bo realizirala na novo določene vzgojnoizobraževalne smotre geografije kot učnega predmeta. Pri tem bo morala še posebej izhajati iz specifičnosti nagega samoupravnega socializma ter poiskati take metode in tehnike dela, ki bodo zagotovili stvarno enakopravnost učitelja in učenca v učnem procesu.

Pred nami so torej velike in zahtevne naloge, ki jih moramo čimprej in čimboljše uresničiti. To tudi dolgujemo naši družbeni skupnosti. Pot do rešitev teh nalog ne bo enostavna. Zavedati se moramo, da bomo razen kadrovskih in finančnih težav naleteli na še hujše ovire, ko bomo začeli spreminjati klasični in preživel sistem geografskega izobraževanja. Dosti ovir in nasprotovanj bo zaradi nejasnosti in nepoznavanja osnovnih ciljev reforme. Velik odpor bo tudi s strani tistih, ki mislijo, da je geografija v šoli zaradi geografije in da v šoli vzgajamo "male geografe". Odpor proti reformi bo tudi zaradi tega, ker učitelji geografije sedanji sistem poznajo in poznajo zanj tudi ustrezne učne metode, pri uvajanju novih oblik pa se marsikdo ne čuti trdnega in zato tem novostim ni naklonjen. Nekaj pa bo verjetno tudi takih, ki bodo nasprotovali reformi iz idejnih razlogov.

Ne glede na te in podobne težave, ki jih prinaša vsaka reforma, smo kot geografi, vzgojitelji in občani dolžni, da storimo vse, da bi geografija kot učni predmet lahko čim več prispevala k oblikovanju državljana naše samoupravne socialistične skupnosti.

LITERATURA;

1. W. Klafki: Studien zur Bildungstheorie und Didaktik. Weinheim 1963
2. Heimann (Otto) Schulz: Unterricht-Analyse und Planung. Hannover 1970
3. H. Frank: Kybernetische Grundlagen der Pädagogik, I. zv. Angewandte Kybernetik, II zv. Angewandte kybernetische Pädagogik und Ideologie. Baden-Baden 1969
4. F. Kopp: Das Verhältnis der Allgemeinen Didaktik zu den Fachdidaktiken. Bad Heilbrunn 1968
5. V. Djuričković: Nastava geografije. Racionalizacija procesa u" ija u školskoj nastavi. Jugoslovanski zavod za proučavanje školskih i prosve tih pitanja Beograd 1973
6. J. Medved, M. Žagar: Učni programi: Sončno obsevanje, Tropske deževne in sušne dobe in določanje zemljepisne širine. Institut za geografijo univerze v Ljubljani, Ljubljana 1973
7. N. Mastilo: Nastava geografije u Bosni in Hercegovini kao odraz stanja i razvoja geografske nauke i opštih školskih i društvenih prilika (neobjavljena doktorska disertacija) Sarajevo 1974